

FALLA
RAMÓN Y CAJAL 2020

RACIONALIZANTIN

Libret infantil falles 2020

FALLA
RAMÓN Y CAJAL

Festa d'Interés Turístic Autònom de la Comunitat Valenciana, Bé d'Interés Cultural Inmaterial i Patrimoni Inmaterial de la Humanitat (UNESCO)

Edita

Edita:
Falla Ramón y Cajal

Racó Infantil:
José F. Andreu i Mora

Portada:
Jessica Paes Bartual
Alejandro Baviera Climent

Versificació i explicació de la falla:
José F. Andreu i Mora

Il·lustracions:
Javier Hernández Antonino

Impressió:
www.samarucsg.es

Dep. Legal:
V-379-2011

LA COMISSIÓ DE LA FALLA RAMON I CAJAL
DE TORRENT

Expresa el seu agraïment a les persones i entitats, per la seua col·laboració en bé de le Falles, i en particular de la Falla de L'Ermite, perquè amb l'ajuda d'uns i d'altres s'ha fet possible la publicació d'este Llibret.

Este llibret ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià

El present llibret ha participat al concurs de llibrets fallers organitzat per l'OAM Junta Local Fallera de Torrent.

Este llibret participa en els Premis de les Lletres Falleres (www.lletresfalleres.info)

Este llibret ha sigut elaborat íntegrament per membres de la comissió.

Este llibret es pot consultar digitalment a les següents direccions:
www.fallaramonycajal.com
www.llibretsfryc.es

Difusió del llibre complet.

Sumari

15

Fallera major

19

President infantil

56

Xiquetes

57

Xiquets

63

Falleta infantil

Estimats amiguets i amiguetes, sembla que fou ahir quan s'acomiadaven de la Reina Cajal i el Rei Ramon al seu castell, protagonistes junt a Marta i Hugo del racó infantil de l'any passat, i hui, ens trobem dos menuts convertits en princesa i príncep, que a part de regnar a la nostra comissió, regnen també als nostres cors, i són protagonistes d'un veritable conte de fades.

Sí, perquè Elena i Marcos estan vivint un any inoblidable com a màxims representants de la falla Ramón y Cajal, un any on l'alegria, la il·lusió, la màgia, la fantasia, la diversió, l'amistat..., els acompanya en cadascun dels seus actes, i l'han volgut compartir amb tots vosaltres que esteu llegint els fulls d'este llibret infantil.

Perquè aprofitant l'energia i vitalitat d'Elena i Marcos us conviden a viure una apassionant aventura, on entremesclant realitat i ficció, coneixerem les tradicions, la cultura, l'art, els jocs, la música i la gastronomia dels nostres amics mexicans. Anem a visitar Mèxic, que és la temàtica central del monument infantil que ens plantarà el nostre amic i artista infantil Jose Luis Platero, amb el lema "Àndale..., anem a passar-ho bé". Una claríssima declaració d'intencions el nostre tema, perquè unint paraules mexicanes i valencianes, volem convidar a la diversió a tots els que s'apropen a la nostra falleta.

I amb este lema i estos protagonistes, i algun més que us deixem descobrir per vosaltres mateixa, hem aprofitat per a crear un conte que siga el fil conductor del nostre llibret infantil. Un conte que us regale diversió, però també que ajude a valorar el llibret de falla com un element essencial de la nostra festa.

Volem que des de ben menuts us acostumeu a tindre un llibret a les vostres mans i poder gaudir de tot el seu contingut. Volem que estimeu el llibret de falla, que any darrere any estigueu esperant la seua publicació i divertir-vos amb la seua lectura. Des dels seus fulls se vos va animar a llegir, a aprendre, a jugar, a pintar, a cantar i fins i tot, a cuinar. I com no, des de la part oficial us convidem a conèixer un poc més a Elena, a Marcos, a totes les xiquetes i xiquets de la comissió, les activitats que han realitzat durant tot l'any i l'explicació de les escenes del monument infantil.

Abans d'acomiar-nos per a que pugueu començar a gaudir del conte, recordeu que podeu escoltar i cantar totes les cançons que apareixen al llibret capturant als mòbils dels vostres pares o mares, els codis Qr que es troben al costat de cada cançó.

No us fem esperar més, us convidem a ser protagonistes del conte "Àndale..., anem a passar-ho bé" i a endinsar-vos en el fascinant món de la fantasia, de la mà d'Elena i Marcos. Esperem que siga del vostre grat i com diu el nostre lema, esperem que s'ho passeu d'allò més bé!!!

6 "ÀNDALE..., ANEM A PASSAR-HO BÉ!"

Una festa de Halloween terroríficament divertida, el casal replet de gom a gom, xiquets i xiquets entremesclant sentiments de por, sorpresa, alegria, diversió, desconfiança..., tot estava eixint segons el previst, i poc a poc, el festival de cinema de terror programat com a colofó de la nit, estava convertint-se en el somnífer perfecte per a transformar el casal en un pacífic dormitori.

Però Marcos estava intranquil, no tenia son, no podia dormir, no per por, sinó per preocupació. La pel·lícula de Coco havia transformat a Elena, sabia que era una de les seues pel·lícules favorites, però no que l'anava a captivar transformant-la totalment. Des de la fi de la pel·lícula, no parava de cantar i ballar al ritme de la cançó “La plorosa”, i no semblava ella. És clar que li agradava cantar i ballar, però no d'eixa manera. Marcos no sabia què fer, Elena, no responia i seguia entonant:

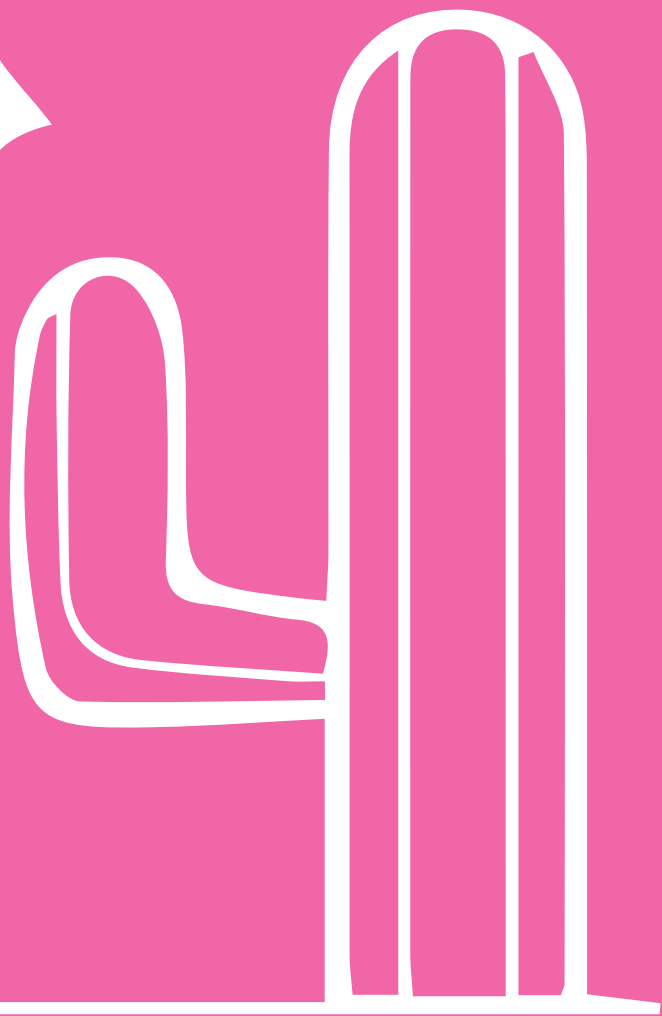
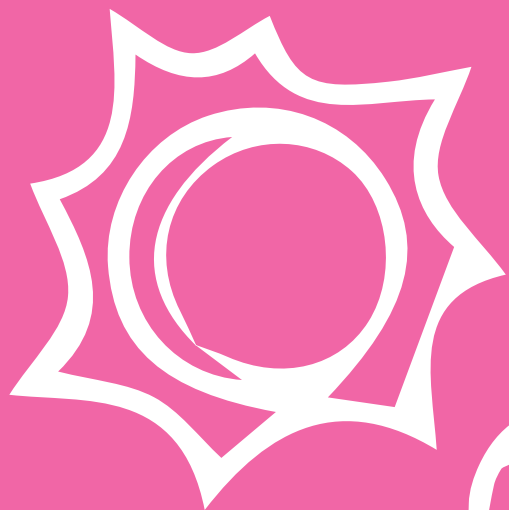

“Ai, de mi plorosa, plorosa de blau celeste. Ai de mi plorosa, plorosa de blau celeste..., encara que em coste la vida mai deixaré de voler-te...”

La situació es complicava, perquè entre els menuts dormits i altres abduïts veient la pel·lícula “It”, Marcos no trobava com reconduir la situació. Quasi en un moment de desesperació, Eva, germana d'Elena, es va apropar a Marcos i li va preguntar què ocorria.

- És Elena, des de que ha acabat la pel·lícula de “Coco”, no és ella. No para de cantar i ballar, però com si no estiguera ací – li va contestar Marcos.
- Marcos, tu saps massa com és Elena, somiadora, i molt fàcil de traslladar-se al món de la fantasia i dels seus ídols, i “Coco”, li entusiasma, crec que no cal preocupar-se molt- va afegir Eva, buscant tranquil·litzar a Marcos, encara que sabedora que tenia raó i la situació d'Elena no era normal.
- Per això que la coneguem tant, no és ella, és com si s'haguera escapat un personatge de la pel·lícula i s'haguera quedat entre nosaltres, però no és l'Elena que tots coneguem, és una Elena de ficció – insistia Marcos.
- Està bé. Crida-la, porta-la ací que vaig a cridar als meus amics a veure què podem fer – li va dir Eva. Així mentre Marcos anava a per Elena, Eva va recórrer als seus amics Mireia, Salva, Joan, Victòria, Marta i Marc, buscant consells per saber què fer amb Elena.

Marcos va portar Elena que seguia sotmesa a les notes de “Plorosa”, cantant sense parar, situació que començava a causar respecte entre els assistents, encara que totes les mirades estaven centrades en Joan, per saber si era una de les seues bromes habituals.

- Però, per què em mireu a mi? Que jo no tinc res que veure. I comence a estar igual de preocupat que vosaltres – va defensar's Joan de totes les insinuacions.
- Perquè no és la primera vegada que ens fas una broma com esta de tan mal gust. Mira la preocupació de Marcos i d'Eva... Vols deixar de fer ja el bobo i apagar la música, despertar a Elena i acabarem de veure la pel·lícula...? – va a insistir-li Mireia.
- Que no tinc res que veure esta vegada, i estic començant a esglaiar-me igual que vosaltres – continuava defensant-se Joan.
- Crec que tenim que tranquil·litzar-nos. Hui és una nit màgica i és molt habitual que passen situacions paranormals – va interrompre Marc.
- Animal!!! Un altre boig... Esteu mal del cap...? Situacions paranormals... Els únics paranormals que hi ha ací sou vosaltres – va deixar clar Victòria.
- Marc té raó, en una nit com hui, són moltes les llegendes que ens parlen de homes, dones i sobretot, xiquets i xiquetes que desitgen tant ser un personatge de ficció que es converteixen en ell – va afegir Marta, recolzant a Marc i començant a donar llum a la situació d'Elena. Paraules que feien augmentar, si cap més, la preocupació al voltant d'Elena, que seguia i seguia cantant.
- Marta, però, què és la meua germana, que no vull que siga una Catrina, vull que torne a ser Elena – va dir Eva molt, però que molt preocupada.
- Tranquil·litat, la màgia d'esta nit és passatgera i temporal, res que no tinga solució, però cal que el personatge siga real durant un temps, puga viure com el personatge desitjat i després torna a la realitat, sense que ningú s'haja adonat de la seua falta – seguia explicant Marta.
- I em deien que jo estic boig? Si això ho dic jo em tanqueu. Què esteu dient? – va interrompre Joan – Crec que açò se'ns ha anat de les mans. Qui és el que està darrere d'esta malvada broma? – preguntava esglaiat.
- Que tens por? Ja ja ja..., crec que estàs prenent-te la teua pròpia medecina – li va contestar Mireia.
- Mireu els vostres mòbils, us acabe d'enviar l'enllaç per fer una invocació a un dels déus asteques que ens pot aportar llum a este cas - continuava dient Marta.
- Llum, el que tenim que fer és encendre totes les llums, que Elena desperte d'este malson i tots a casa, que a este pas demà eixim en els diaris - va dir Salva, recolzant la teoria de Joan.
- Altra gallina! - replica Mireia – Però, voleu deixar que acabe Marta? Prengueu els vostres mòbils com diu Marta, entreu en l'enllaç que us ha enviat i fem-li cas, que jo també tinc ganes d'acabar amb esta història i acabar de veure la pel·lícula.
- Anem a invocar al déu asteca Ixtlilton, déu del joc, la diversió i la medecina. Tots i totes a punt per a llegir junts el missatge d'invocació - va dir Marta, al temps que llegien:

Ixtlilton, màgic i poderós déu, tu que cuides, veles i protegeixes les nostres vides, tu que mantens i potencies la il·lusió per jugar i divertir-se, i ens dónes la salut necessària per a gaudir de l'amistat, tu que mai ens deixes sols i et fas realitat a la nit dels morts, escolta la nostra invocació per ajudar a la nostra amiga Elena.

Un silenci sepulcral regnava a tot el casal, sols la dolça veu d'Elena que seguia entonant "Plorosa", i els nerviosos batecs dels cors dels presents que no sabien les conseqüències que podia tindre aquella invocació, s'escoltava en la foscor de la nit.

De sobte, Elena deixa de cantar, la veu d'ella va ser substituïda pel so d'un timbal que cada vegada ressonava més fort, i en arribar a la seua màxima expressió va donar pas a una explosió de llum i color deixant veure la figura enigmàtica d'Ixtlilton. Les xiquetes i els xiquets es quedaren petrificats, no sabien si eixir corrent o seguir amb la invocació, ni sabien si aquella situació era real o de ficció, però el cas era que cap d'ells es podia moure. Marta va trencar el silenci amb paraules de benvinguda i gratitud.

- Gràcies per escoltar la nostra pregària, sabem que esta nit prèvia al Dia dels Morts teniu molta feina, però pensem que per a recuperar a Elena del seu personatge sols podíem recórrer a la teua presència - acaba dient Marta, entre una forta veu envaïa tot el casal.

"Hui és la nit de l'any que més treball tenim, però la passió de la vostra invocació mostrava una gran preocupació i sobretot estima cap a la persona que està captivada dins d'un altre personatge. Us tranquil·litzaré, és una situació normal i de fàcil solució, encara que es tenen que complir molts requisits per a que torne a ocórrer: una illusió desmesurada per entrar dins del personatge, estar vivint somnis que es fan realitat al dia a dia, un cor sincer, innocent i que transmet alegria, simpatia i felicitat al seu voltant. I per suposat, en una nit com la d'hui i de lluna plena"

- No ens contes més, ja ho tenim clar. Eixa és Elena, compleix tots els requisits que has mencionat, i enguany com a Fallera Major de la seua falla de sempre no deixa de fer realitat els seus somnis. Mira ací la tens - la va presentar Eva com una orgullosa germana, però també amb moltes ganes per a tornar a tindre a l'Elena original.

ELENA GARCÍA ANDREU

FALLERA MAJOR INFANTIL 2020

Hola, fallerets i falleretes.

Des de ben menuda estava esperant este moment, no el d'escriure en el llibret, sinó el de ser Fallera Major, i a la fi m'ha arribat. I l'espera ha sigut llarga, perquè com molts sabeu soc la menuda d'entre les meues cosines i la meu germana, i quan les veia a totes complir el seu somni de ser Falleres Majors, pensava i jo quan seré? I enguany ha sigut, a la fi ha arribat l'any, i de moment sols puc dir que és molt millor del que m'imaginava, i penseu tot el que ens queda per viure fins el dia de la cremà.

Estic gaudint moltíssim en tots els actes, alguns els coneixia, altres no, i tots tenen una part molt divertida, però el millor és compartir esta experiència amb xiquetes i xiquets d'altres comissions junts amb els que estic passant moments molts bonics.

Però a més dels representants d'altres comissions, sóc molt

afortunada de tindre els meus millors acompanyants a casa, a la meua comissió. Perquè l'afecte i l'estima que estic rebent de Marcos, Pili i Jorman, i de les seues famílies, fa que la felicitat de ser Fallera Major es multiplique. Sóc una privilegiada de compartir este somni amb ells tres i sempre vos estaré agraïda pel meravellós any que m'esteu fent viure.

Si parlem d'agraïments, no puc oblidar a tots els fallers i falleres que treballen per portar endavant una comissió i fer realitat tots els nostres desitjos. Però sobretot vull agrair als meus pares, per donarme l'oportunitat de viure este regnat com ho va viure ma mare i la meua germana, a la que també vull agrair el seu suport i el seus consells. I m'he deixat per al final als meus iaïos, que ens han inculcat a tota la família com es té que viure i voldre el món de les falles, i com es viu dins de la nostra volguda comissió de l'Ermite. Sense eixe voler que en vareu regalar jo segur no seria Fallera Major. Moltes

gràcies per este meravellós regal.

I com vos deia abans, encara ens queda molt per viure i gaudir, ens queda un mes molt intens i m'agradaria convidar-vos a que participeu al màxim, omplim el casal i el nostre barri de l'alegria i diversió que tenim els xiquets i xiquetes de la Falla Ramón y Cajal, participem en tots els actes possibles sempre amb el millor somriure i si diuen que som el futur de la festa, anem a demostrar-ho!!!!

Moltíssimes gràcies per compartir amb mi este somni, i junts, tota la comissió, anem a viure unes falles 2020 inoblidables.

Un bes molt fort!!!

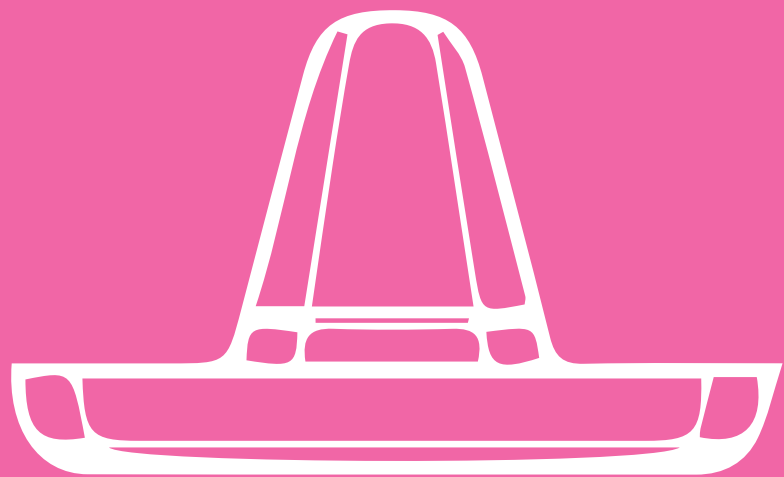
Elena García Adreu
Fallera Major Infantil 2020

Ana Company
Fotografia

“Per a recuperar a Elena necessitem que ella es convertisca durant un temps en el personatge que tant desitja ser. Un temps curt, 48 hores són suficients, i imperceptible per a vosaltres. Demà quan desperteu, ella serà una més i no sabrem si recordarà el que va viure. Per poder fer este viatge, necessite dos condicionants, estes aventures mai es poden viure soles. La felicitat si es compartida és doble felicitat, per este motiu necessite un company o companya de viatge. I a més, necessite un animal de molta confiança per a Elena, un peix, un gat, un gos, un pardalet..., que també els acompanyarà i serà el seu mitjà de transport convertit en un alejibre volador. Quan ho tingueu tot començarem la cerimònia de retrobament”.

Després d'estes paraules del déu, totes les mirades es van girar cap a Eva, per a que fóra ella la que acompanyara a la seua germana, i encara que a ella li feia goig poder gaudir d'aquell apassionant viatge, va pensar, que la persona més adequada per compartir aquella experiència era Marcos. Ell va ser el primer que s'havia adonat de la situació d'Elena. Gràcies a la seua preocupació estaven a punt de trobar una solució, i si parlem de compartir somnis i il·lusions, qui millor que Marcos que enguany representava junt amb Elena la comissió infantil de la Falla Ramón y Cajal com al seu President. Tots van comprendre a Eva, recolzant totalment el seu raonament, i presentant a Marcos davant Ixtlilton.

MARCOS ESTEVE I PRIETO

PRESIDENT INFANTIL 2020

Benvolguts amics i amigues, falleres i fallers,

No puc començar a escriure esta pàgina del nostre llibret sense expressar la meua immensa gratitud a tots els membres de la comissió de la meua estimada falla de l'Ermita per haver-me permès ser el vostre president infantil. Espere, amb l'ajuda de tots i totes, estar a l'altura que mereixeu. Jo ho veig com una enorme responsabilitat, però en el fons sé que m'ho aneu a posar fàcil. Sou una gran comissió.

Entendreu que les següents paraules que escriga, vagen dirigides al meus pares, Marian i Ramón, perquè sense el seu esforç no podria estar vivint esta inoblidable experiència. Ells són fallers ja fa molts anys i, com ja sabeu, ma mare va ser Fallera Major. Si això no és garantia de faena fàcil i ben feta, ja em direu...

He de reconèixer que, al principi, sols de pensar que em tocava parlar en públic, anar a les presentacions, pujar a un escenari, passar més son

que un sereno..., m'entrava un pànic que em tremolava i tot! Però, a poc a poc, eixa por ha anat desapareixent. Representar la comissió infantil de la meua falla, tot i ser una gran responsabilitat, és tot un plaer.

Abans que se'm passe, no puc oblidar, a l'hora d'escriure estes línies, els meus companys de viatge: Elena, la meua Fallera Major Infantil, i Pili i Jorman, Fallera Major i President de la Falla Ramón y Cajal. Sé que junts formem un gran equip. Treballarem molt i molt per la nostra falla, però també ho passarem en gran.

Per acabar, sols vos diré una cosa: esteu tots i totes convidats, fallers i falleres de l'Ermita, a viure unes falles inoblidables.

Visca les Falles!!!
Marcos Esteve Prieto
President Infantil

“Em pareix una decisió molt encertada, i cada vegada estic més convençut de que he vingut al lloc adequat. Ara sols ens falta l’animal que tant estima Elena, amb la seua presència podrem començar l’aventura. Entenc que esta nit, en esta festa és complicat que hi hagen animals, però em pot valdre un dibuix o una foto de l’animalet amb mostres d’afecte i estima cap a Elena, més que res per a que la seua fidelitat siga certa i no els abandone..., penseu que és el seu mitja d’anar i de tornar, perquè sense ell no podran moure’s. L’únic risc que existeix és que l’animalet no faça cas, s’escape i no puguen tornar a casa”.

- Sense pegues, podem estar tranquils que no va a haver cap problema. Marley, és un gos que ha crescut pràcticament amb Elena, són inseparables, i segur que és l'animal ideal per a viure esta aventura - va dir Eva, al temps que mostrava una foto d'Elena i Marley al seu mòbil.

“Ara sí està tot a punt. Ah, se m'oblidava, quan arribeu a Mèxic tindreu a Miguel, el protagonista de Coco, esperant-vos per a fer de guia. Ell serà el que us porte on vosaltres li digueu, i recordeu que teniu 48 hores i cal aprofitar al màxim el temps.

Amics i amigues, encantat d'haver-vos conegut i haver-vos sigut d'utilitat. No us preocupeu per Elena, Marcos i Marley, de seguida els teniu entre vosaltres. I recordeu que els déus estem per ajudar-vos, sempre que la invocació siga sincera i brolle de dins del vostre cor”.

Amb estes paraules Ixtlilton va desaparèixer, igual que Elena i Marcos que a lloms de Marley, convertit en un atractiu alebrije volador, començaren el seu viatge cap a Mèxic per fer realitat el somni d'Elena i ser un dels personatges de la pel·lícula de Coco.

Va ser un viatge curt però molt intents, des del més alt del firmament van gaudir d'unes espectaculars vistes i de la immensitat de l'oceà, fins arribar a les afores de Ciutat de Mèxic, molt a prop de les piràmides de Teotihuacan, que era on es suposava que anaven a trobar-se amb Miguel, però de moment no hi havia ningú. Però clar, Elena i Marcos començaren a descobrir que una de les virtuts dels mexicans no és la puntualitat, però si la parsimònia i tranquil·litat amb la que es prenen les coses. Esta vegada Miguel no va tardar massa, perquè de seguida començaren a escoltar la veu de Miguel cantant “Els batecs del meu cor”, melodia i veu reconeguda al instant per Elena que comença a cantar amb ell.

“ Diràs que és estrany el que m’ha passat, sembla que anit te vaig trobar en els somnis, les paraules que deies es convertiren en cançó..., en els batecs del meu cor”.

En acabar la cançó els tres xiquets es van donar una forta abraçada, com si es conegueren de tota la vida, i este moment fóra un retrobament. Però és que Miguel havia segut degudament informat pel déu Ixtlilton i sabia que tenia 48 hores per mostrar a Elena i Marcos les meravelles de Mèxic. I sent la data que era, la primera parada estava predestinada, per això havien quedat prop de les ruïnes d’unes antigues piràmides que són la inspiració de la ciutat dels morts de la pel·lícula Coco, així que sense més dilació Miguel va començar a explicar-los la festivitats mexicana més famosa a nivell mundial: el Dia de Morts, i junt amb ella l’origen de les famoses catrines.

El Dia de Morts, un homenatge a la vida.

El Dia de Morts a Mèxic és una celebració que es remunta a temps prehistòrics. El seu origen ve des d'abans de l'arribada dels espanyols, els quals tenien una única concepció sobre la mort. A diferència d'ells, els indígenes pensaven que els morts prenen diferents camins, segons la causa per la qual hagueren mort; en general tenien una visió on la mort era motiu de culte i lloança.

Quan es va unir la religió catòlica impartida pels espanyols amb les creences dels pobles indígenes, es va fomentar a Mèxic una percepció de la mort única, plena d'elements i simbolismes que fins a l'actualitat persisteixen com a part de la identitat cultural de Mèxic.

Esta percepció de la mort és la que es commemora en este dia i s'ha convertit en una de les festivitats més representatives de la cultura mexicana, declarada patrimoni cultural immaterial segons la UNESCO des de l'any 2008. La celebració té lloc els dies 1 i 2 de novembre de cada any. L'1 de novembre és el dia en què es recorda els menuts morts i el 2, és el dia dels morts adults.

Durant estos dies les famílies solen acudir als panteons a ornar amb flors i ofrenes les tombes dels ja morts. A les cases s'acostuma a col·locar altars de morts, perquè durant estos dies les ànimes tornen del més enllà i visiten les seues famílies.

La idea de l'altar de morts és tindre un lloc on es recorde els sers estimats que han mort, amb l'objectiu d'ajudar-los a aconseguir el descans etern. Un altar de morts està conformat per una gran varietat d'objectes, alguns tradicionals i altres personals per als difunts. Entre els elements necessaris estan vetlladores, encens, sal, calaveres de dolç, pa de mort, paper picat i flors de cempasúchil. A més, es col·loquen objectes personals, menjar que li agradava en vida, algun licor o cigars i fotografies, i fins i tot, algun joguet o dolç si es tracta d'un xiquet o xiqueta.

A les escoles també ens construeixen altars dedicats generalment a personatges famosos del món de l'art, el cinema, la televisió, la literatura entre altres, tot amb l'objectiu de recordar les seues proeses i l'empremta que van deixar en passar per este món. Això convida als xiquets i xiquetes a reflexionar sobre el tema de la mort, recordar els seus ancestres i els seus ensenyaments, així com a valorar la vida i deixar-los l'ensenyament de gaudir al màxim el seu dia a dia.

Perquè el que tenen clar els mexicans és que este dia és un dia de festa, d'exaltació de la vida, i com a tal hi ha nombroses activitats i celebracions que s'organitzen al voltant d'esta data i duren quasi un mes. Dos de les més representatives és l'altar oficial que es construeix a la Plaça de la Constitució i on es realitza una mega ofrena o la gran desfilada que es celebra el 2 de novembre. Sent la última

26 celebració un èxit total de participació, amb més de 3500 artistes que feren gaudir a més 825.000 persones a la capital mexicana.

Com curiositat, l'altar oficial d'enguany fou triat per votació popular amb el títol "Altar d'altars" entre 228 projectes presentats, i van obtindre 20.896 vots dels 53.414 emesos.

La Catrina, icona del Dia de Morts.

La Catrina és una figura femenina creada a l'any 1912 pel caricaturista mexicà José Guadalupe Posada. Originalment es va cridar "La Calavera Garbancera" per realitzar una crítica social a aquelles dones, normalment empleades de la llar, que aconseguien un estatus social alt i que deixaven les seues costums per tractar de vestir-se i comportar-se a la manera europea.

La calavera és retratada del pit cap amunt amb una expressió de felicitat a la cara i abillada amb un ampli barret adornat amb plomes i flors, amb uns monyos darrere de les orelles, com solien portar les empleades domèstiques, per recordar-los els seus orígens.

La "Calavera Garbancera" va ser un dels últims treballs de Posada, però no va arribar a veure'l imprès al morir abans, quedant l'obra en l'anonimat fins que el muralista Diego Rivera la va batejar com "La Catrina" i li va donar una gran difusió. El mural "Somni d'una vesprada dominical en l'Albereda Central" és una obra molt reconeguda, elaborada per Rivera en 1947, on es representa a si mateix amb la catrina, juntament amb Frida Kahlo i José Guadalupe Posada.

A partir d'este moment la Catrina es va convertir en la icona que identifica la celebració de Dia de Morts a Mèxic, una vegada que Diego Rivera, la va despullar de la crítica social que li va donar origen i la va dotar de l'elegància i figura amb la qual actualment és coneguda arreu del món. 27

Amb els rostres pintats de catrines, Elena, Marcos i Miguel cridaren a Marley perquè no podien perdre temps per dirigir-se a Aguascalientes, quasi 500 km. de distancia on en estes dates estaven celebrant el "Festival de les Calaveres" i de pas, apropar-se al Museu José Guadalupe Posada, lloc construït en homenatge al creador de les Catrines, on podran contemplar el gravat original creat a 1912.

Museu José Guadalupe Posada

Posada, com ja hem mencionat creador original de la Catrina, naix a la ciutat d'Aguascalientes el 2 de febrer de 1852, ciutat on comença la seua formació artística fins que als 20 anys es trasllada a la ciutat de Leo i més tard a Ciutat de Mèxic, on va abastar la seua plenitud com artista i il·lustrador.

És a l'any 1972 quan la seua ciutat natal decideix rendir-li tribut fundant un lloc per a exhibir les seues obres; naix així el "Museu José Guadalupe Posada", on actualment es pot contemplar més de tres mil peces majoritàriament d'ell i altres de Manuel Manilla, que va ser el seu mentor.

L'immoble es troba situat a un costat del Temple de l'Encino, i a més de l'exposició, també es realitzen classes de gravat i s'organitzen esdeveniments culturals que es realitzen diumenge al migdia, però el major atractiu és l'obra de l'artista que posa nom al Museu.

Festival cultural de les Calaveres

Amb la intenció de celebrar el Dia de Morts i honrar el seu artista més il·lustre, des de l'any 1994 a Aguascalientes es celebra el Festival o Fira de les Calaveres. Un esdeveniment multicultural on es realitzen nombroses activitats per commemorar este dia i on la figura principal sempre és l'elegant esquelet dissenyat per Posada.

L'acte central del Festival és la Desfilada de les Calaveres, on un riu de persones disfressades de calaveres inunden els principals carrers del casc històric de la ciutat junt amb comparses i carros al·legòrics en funció de la temàtica triada, i que este passat any 2019 ha aconseguit reunir 485.000 assistents, una xifra record que demostra la magnitud que està adquirint esta celebració.

I junt amb este acte principal, als darrers anys està prenent molta rellevància l'activitat "Il·lumina'l els peus al mort", que consisteix en un recorregut cap a la cim del Picacho, i on els visitants van amb llanternes per així "il·luminar els peus al mort" durant el trajecte; existeixen dues modalitats que permeten la participació de menuts i grans, totes dues comencen al peu de la cim, encara que una d'elles acaba a la meitat d'esta, i es recomana per a persones amb bona condició física i només per a majors d'edat.

El més interessant d'esta activitat són les llegendes que guarden i que són contades en el camí cap a la cim, i a més, si no pots participar en la marxa, des del poble es pot admirar l'espectacular sender lluminós que formen les persones amb les seues llanternes.

- És apassionant tot el que envolta el Dia dels Morts i les catrines - va dir Marcos mentre abandonaven la ciutat d'Aguascalientes.
- Si, és una cultura molt enraigada i de la que estem molt orgullosos, i que cada vegada l'estem promocionant més per a que siga més coneguda a l'exterior. El mateix argument de la pel·lícula "Coco", és un clar homenatge a la projecció internacional d'esta festa - va afegir Miguel.
- Saps que, acabem d'arribar però estic veient moltes similituds amb la nostra festa de les falles. Les catrines com a crítica gràfica d'un esdeveniment social i este Festival d'alegria i colorit que es sembla molt a les nostres cavalcades del ninot - va comentar Elena, quan ja estaven apropant-se al lloc on estava Marley.
- No conec massa el món de les falles, encara que és cert que des de que em van encomanar la meua missió, he estat il·lustrant-me sobre la vostra festa, i si, som dos pobles amb dos grans similituds, i espera que el millor encara està per vindre - va contestar Miguel, amb els tres xiquets ja a lloms de Marley.

- On anem ara? - va preguntar Marcos.
- Com estàvem parlant de falles, m'he pres la llibertat de triar jo el destí. Anem a visitar el bressol dels alebrijes, una expressió artística de figures fetes de cartró. Vos sonen, no? Que també s'exposen al carrer i són visitades per milers de persones. Marley tornem a Ciutat de Mèxic, directament al Museu d'Art Popular de la ciutat (MAP), on podreu admirar unes originals obres d'art, i en acabar em podreu dir a quin element de la vostra festa es pareixen? - va contestar Miguel, mentre Marley ja havia començat el seu viatge de tornada.

A quin element de les falles vos recorden estes figures?

Els alebrijes són una de les artesanies originàries de Mèxic més representatives del nostre país. Es tracta d'artesanies fabricades amb cartró, que es pinten amb colors alegres i vibrants, per a representar éssers imaginaris conformats per elements dels cossos d'animals reals a fi de crear un animal fantàstic.

Tot i que la cartoneria és una tècnica que s'utilitza a Mèxic per a l'elaboració de pinyates i Judes, en la tècnica emprada per als alebrijes, s'utilitza una estructura de filferro o de canyís sobre la qual es procedeix a la modelització amb paper i cartró, i finalment, es realitza l'acabat amb diverses tècniques de pintura.

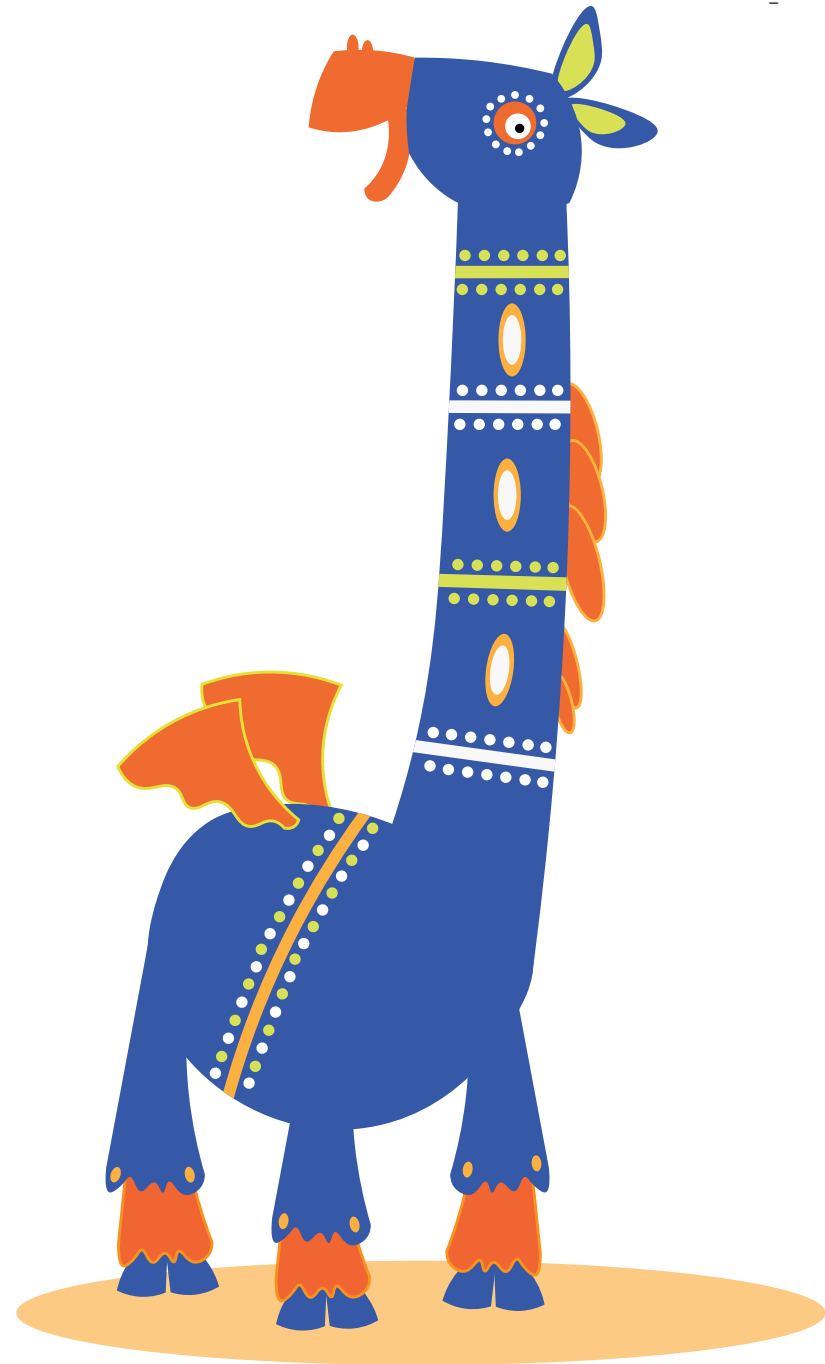
L'origen dels alebrijes es remunta a 1936, quan Pedro Linares López tenia 30 anys. Este cartoner d'ofici originari de la Ciutat de Mèxic, va emmalaltir,

va perdre la consciència i va caure en un profund somni, el qual li revelaria unes criatures estranyes que canviarien el seu destí com artesà. Malalt i sense accés a metges que pogueren tractar la seua malaltia, les seues germanes van intentar fer-lo reaccionar amb remeis casolans sense cap resultat.

Estant al llit i inconscient, Pedro somiava un lloc estrany i interessant, afable, on no experimentava dolor i era feliç per estar caminant per eixe lloc, però, de sobte, les roques, els núvols i els animals es van convertir en criatures. A més, els animals es van tornar d'una naturalesa rara on els rucs tenien ales, els galls banyes de bou i els lleons cap de gos. Tots estos animals cridaven una sola paraula: Alebrijes! Alebrijes, alebrijes, alebrijes!

Al despertar, Pedro se sentia recuperat i va començar a fer realitat el seu somni, perquè desitjava que la seua família i totes les persones conegueren estos animals fantàstics. Aprofitant la seua habilitat com cartoner, Pedro Linares va prendre un tros de paper, va modelar les figures, les va pintar com les havia vist en els seus somnis i li dóna vida artística als alebrijes. Hui en dia, els alebrijes han passat de ser una tradició popular, a una sorprenent creació d'art mexicà on les extraordinàries peces són reconegudes a nivell mundial.

En honor a esta genial creació de Pedro Linares, des de l'any 2007, el Museu d'Art Popular realitza la Desfilada d'alebrijes monumentals, coneguda com Nit dels alebrijes, i enguany s'ha afegit la novetat de poder veure els alebrijes il·luminats. Tot un espectacle!!!

- Que meravella, m'han encantat, me'ls imagine plantats el 16 de març en qualsevol cantó de València sense desentonar amb la resta de falles. Ja t'ho deia jo, cada vegada trobe més coincidències entre les dos nostres terres i tinc més clar el que em va passar. Les falles no em deixen de sorprendre, i tot el que desitge m'ho estant fent realitat. Estic ací gràcies a les falles, estic segura - va dir Elena, encantada per tot el que havia vist.
- No et poses tan sentimental. Miguel, jo estic igual de meravellat, però si estem parlant de similituds, em falta un element que per a nosaltres és fonamental i m'estranya que encara no he vist per cap lloc, el foc. També forma part de les vostres festes i tradicions? - va preguntar Marcos.
- El foc, què et vaig a dir del foc? Amb una cultura com la nostra que recorda, respecta i viu les antigues tradicions, el foc és bàsic. És clar que d'un altra manera, perquè els alebrijes no es cremen com feu vosaltres amb les falles, però si que hi han altres festes on el seu element principal és el foc. Anem a per a Marley i vos els presentaré - va dir-los Miguel, mentre tornaven a la desfilada dels alebrijes en busca de Marley, que feia una estona que l'havien perdut de vista.

Finalment el van trobar fent-se fotos amb tots els seus semblants, i passant-s'ho d'allò més be, pel que semblava no el feia massa gràcia tornar a viatjar. El va tindre que convèncer Elena, perquè no hi havia forma de fer-lo eixir d'aquella mostra de alebrijes, dient-li que anava a ser un trajecte molt curt i per a conèixer altres creacions artístiques semblants als alebrijes, encara que un poc menys atractives. Ja dalt de Marley van viatjar a un lloc molt prop a la barriada Santa Maria de la Ribera, de la mateixa Ciutat de Mèxic, viatjant també uns mesos en el temps, perquè este fet tenia lloc dins de les celebracions de la Setmana Santa de Mèxic.

La crema de Judes i el Festival de la Cartroneria.

La crema de Judes a Mèxic és una tradició de la religió catòlica en la qual se celebra el triomf de el bé sobre el mal. Per este motiu, la figura a cremar és la d'un diable. Esta figura feta de cartró fa referència a Judes Iscariot, l'home que va trair i va entregar Jesús. Esta tradició tan arrelada a Mèxic té el seu origen amb l'arribada dels conqueridors espanyols, els quals, van usar la figura de Judes per evangelitzar els indígenes i donar representació a la història de Judes. Encara que existeixen versions que assenyalen que esta tradició té el seu origen com una representació de les execucions realitzades per la Santa Inquisició o fins i tot, importada d'Europa on es celebrem festes semblants com les Falles de València.

Independent del seu origen el Dissabte de Glòria, milers de figures de Judes es cremaven amb el foc purificador que s'emportava tot el relacionat amb el mal.

Actualment, esta tradició religiosa ha canviat la figura del diable per la de personatges famosos a nivell mundial, estatal o dels propis barris, en desacord per les seues actuacions. Els exemples més clars són els dels polítics, que cada any són motiu d'inspiració per a construir els particulars Judes, criticant les seues polítiques i cremats després al foc.

La creació d'estes figures és semblant a la dels alebrijes i uns dels seus principals impulsors són els descendents de la família de Pedro Linares, creador dels alebrijes. A més, per a mantindre viva esta tradició i donar importància al treball dels creadors de Judes a una barriada de la Ciutat de Mèxic es celebra el Festival de la Cartroneria, on es pot valorar el treball dels artesans que realitzen estes creacions.

- Ja m'estranyava a mi que no utilitzareu el foc, a més, amb el mateix sentit que en les nostres falles, foc purificador per emportar-se tot el roí de l'any. És cert que artísticament l'evolució de les nostres falles haja sigut un poc major, perquè tindràs que reconèixer que estos ninots són un poc lletjos, la veritat - va comentar Marcos en acabar de veure totes aquelles figures.
- És cert, artísticament no hem evolucionat, però per les dates que són i el sentit que li volen donar a la festa, l'important no és la figura, sinó el perquè es crema. Però, ací no acaba tot, anem ara a desplaçar-nos uns 50 km al nord de Ciutat de Mèxic, a la ciutat de Tultepec, que és el poble on es troba la majoria de fabriques de pirotècnia de Mèxic... - estava dient Miguel quan, Marley va eixir corrent a amagar-se entre les cames d'Elena.
- Uff..., has mencionat el seu punt feble..., la pirotècnia. No hi ha altra cosa que li done més por i respecte. I crec que serà difícil que ens porte fins eixe poble - va comentar Elena, mentre intentava tranquil·litzar a Marley.
- Que no es preocupe, perquè l'entenc perfectament, i tinc uns amics a les afores de la ciutat que estaran encantats d'acollir-lo, i podrà esperar-nos mentre nosaltres admirem la Festa de Bous de foc, que segur és una experiència inoblidable, sobretot per a tu Marcos, que sé que t'agraden tant els focs d'artifici - va continuar dient Miguel.
- Jo crec que em vaig a quedar amb Marley, pel que sembla és una experiència un poc arriscada, no? - va preguntar Elena, un poc atemorida.
- Com totes les festes, tu pots participar o veure-les des de fora. És semblant a les vostres "cordaes" o "trabucades" de les festes de Moros i Cristians. Si vos pareix bé, Marcos i jo participarem i tu et quedes mirant des de fora - li va contestar Miguel.
- No ho tinc clar, ara en el camí m'ho pense, perquè si he vingut fins ací, no és per a quedar-me mirant. No vull que em conten res, vull viure-ho tot en primera persona - va afirmar Elena.
- No perdem més temps, anem i quan arribes decideixes el que fas - va dir Marcos, impacient per participar, i sent ell el que dirigia Marley fins a Tultepec.

Bous de foc de Tultepec

La ciutat de Tultepec, situada a l'estat de Mèxic, és un dels bressols mundials de la pirotècnia, i en honor de Sant Joan de Déu, patró dels fabricants de focs d'artifici, celebra des de meitat del segle XIX un Festival nacional de Pirotècnia, on un dels seus actes principals és una desfilada de bous d'on brollen milers i milers de petards i coets.

Esta desfilada es celebra la nit del 8 de març i com es podeu imaginar no són bous de veritat, sinó construccions artificials realitzades amb estructures de fusta, canya, cartró, filferro i pintures de colors brillants, que tenen unes mides entre 50-60 cm fins a més de 3 metres d'alçada. Cada bou està construït per colles de persones que poden arribar a ser de 30-40 persones i durant les 5 o 6 hores que dura la desfilada de dins d'ells brollen més de 5.000 coets, fins que al final de la mateixa el bou de cartró acaba prenent-se foc per a acabar l'ofrena a Sant Joan de Déu.

En honor als tancaments que es celebren al voltant del 7 de juliol a Pamplona, esta desfilada és coneguda com la "Pamplonada", i és una celebració que va en augment, perquè als últims anys en cada desfilada han participat més de 300 bous de diferents característiques.

Però clar, com qualsevol festa on intervinga el foc, la polèmica per les mesures de seguretat està d'actualitat, perquè és una festa on diversió i perill van de la mà, i cal participar amb molta cura per no ser un dels centenar de ferits que acaben ferits a la fi de cada celebració.

- Quina experiència més impactant. Quant m'alegre de no haver-me quedat mirant. He de reconèixer, que al principi he passat una miqueta de por - va dir Elena, mentre Miguel i Marco, començaven a riure's.
- Una miqueta de por, ja ja ja..., però si no sabies on amagar-te. Però és cert que després t'has animat i has gaudit com la que més. Com es nota que has aprovat el CRE enguany - va dir Marcos, rient-se, però sabedor de que s'ho havien passat fenomenal.
- Molt graciós, però a partir d'ara ja no em tindràs que contar res de les activitats relacionades amb els focs d'artifici, perquè vaig a participar en totes i en primera línia - va contestar-li Elena desafiant a Marcos.
- M'alegre que vos haja agradat, i Elena, que tu hages superat la por al jocs de foc, però recorda per sempre el respecte que cal tindre davant d'ells, que mai ens podem confiar i poden molt ser perillosos. Si vos pareix bé, anem a arreplegar a Marley, que el temps vola i vull portar-vos a que conegueu el poble on viu la meua família, on també es va rodar la pel·lícula de "Coco" - va afegir Miguel.
- I després d'esta visita ja tornarem a Torrent? No podem vore alguna altra festa com esta? M'he

- divertit molt i m'agradaria tornar a repetir l'experiència - va interrompre Marcos.
- És complicat pel temps que tenim, però mira en el meu poble natal on ara anem, San Juan Parangaricutiro, a l'estat de Michoacan, estan celebrant un campionat de Pilota Purépecha, i com ens ve de pas podem quedar-nos a jugar. Vos pareix bé? - va preguntar Miguel convencent a Marcos amb la nova proposta.
 - Perfecte, no ho pensem més. Marley, directament a San Juan Parangaricutiro, que tinc ganes de tornar a jugar- va dir Marcos, muntats els tres dalt de Marley i dirigint-se a la partida de Pilota Purepecha.

La pilota purépecha o com jugar amb el foc.

El poble purépecha és un grup de població indígena que viu principalment a la regió de Michoacán. En l'actualitat és una comunitat d'aproximadament 150.000 persones. I tot i que estan integrats a l'estat de Mèxic, en el passat van ser un poble independent, arribant a formar un Imperi des d'inicis de segle XIV fins a l'any 1529, amb capital a Tzintzuntzan.

Purépecha ve de la paraula p'urhépecha. És una paraula del seu idioma i que significa literalment «lloc en el qual viuen els P'urhe. Esta última paraula significa gent o persona. Per això podem traduir purépecha com «lloc on viu la gent». Esta traducció pot semblar una obvietat, però té rere seu un significat profund. La paraula relaciona la població i el poble amb el lloc on viuen. I encara més, els afirmen com a gent, com a poble i com a persona.

I com a població indígena tenen molt presents el mantindre vives antigues tradicions i entre elles, trobem el joc de la “Pilota purepecha”, com es deia en els seus orígens Uárukua Ch’anakua pasarutakua. Este esport es practica des de fa més de 3500 anys i el seu origen ve d’una llegenda.

Expliquen que, al renéixer Mart, la cinquena estrella, va desencadenar caos i desastres naturals a la Terra. Va ser quan els purepechas van inventar el joc de pilota per restablir l’equilibri del cosmos. Al jugar amb la pilota encesa representen el pas del sol al cel. A més, simbolitzen la lluita entre la llum i la foscor, una batalla diària entre el bé i el mal.

Actualment a Mèxic el practiquen al voltant de 800 persones als estats de Morelia, Veracruz, Estat de Mèxic i CDMX.

En el joc participen dos equips de 5 a 8 jugadors cadascun. El camp ha de ser rectangular, aproximadament de 200 metres de llarg. Penseu que un camp de futbol té una llargària de 120 metres com a màxim. A cada extrem es tracen dos línies que indiquen la meta de cada equip. Enmig es troba una altra línia amb el punt de servei. Els partits poden durar 20 minuts o acabar si arriben a un cert nombre d’anotacions.

Els jugadors necessiten un bastó o uarhutaka, elaborat de fusta d’alzina o cirerer. La fusta ha de ser bastant resistent però lleugera. L’altura del bastó ho decideix el jugador, encara que són aproximadament de 1.5 metres. La pilota és d’hule escuma al centre i és embolicada en tires de tela de cotó que propicien la seua encesa. El seu diàmetre és de 12 a 14 centímetres i arriba a pesar un màxim 500 grams.

Per a iniciar el joc, els capitans es col·loquen en la línia de servei i la pilota encesa en foc es troba a terra. Tots dos xoquen els seus bastons tres vegades i a la quarta el jugador més ràpid s’emporta la pilota i tenen com objectiu portar la pilota a la meta de l’altre equip.

Preparats per a jugar!!!!

En acabar la partida, Miguel va ensenyar a Elena i Marcos les vistes del seu poble natal, i van començar a donar un passeig per arribar a ell, i així poder gaudir de tot el paisatge autòcton de Mèxic, i també llegendes del seu poble. Ell vivia amb els seus pares i germans, els seus tios i cosins, els seus avis i la seua besàvia. Tradició per a d’ell del més normal i que per a Elena i Marcos no ho eren tant, però és que en alguna cosa calia ser diferents, perquè fins ara tot eren similituds malgrat la llunyania dels pobles de procedència.

Entrant ja al poble van ser els cosins de Miguel els primers en donar tota la benvinguda a Elena i Marcos, i darrere d'ells tota la saga familiar que no sabien què oferir als visitants per a que es sentiren com a casa.

De sobte, Lupe, una cosina de Miguel, va fer sonar una campana i cridant l'atenció de tots i oferint en honor de Elena i Marcos una pinyata de benvinguda.

- Atenció tots!! Senyores, senyors, xiquetes i xiquets!!! Anem a donar-los a Elena i Marcos la nostra millor acollida, anem a demostrar-los l'amabilitat i acollida mexicana amb una humil festa preparada per a ells, i el primer que anem a fer és tapar-los els ulls per a que coneguen de primera mà la nostra tradicional pinyata!!!

Són dos les versions de l'origen de les pinyates a Mèxic, una d'elles es remunta a Xina, quan Marco Polo en una de les travessies per Àsia va observar com es trencava la figura d'un bou farcit de llavors per celebrar l'Any Nou xinès. Va ser ell qui va portar la tradició a Itàlia, d'ahí va passar a Espanya i, finalment, els espanyols es van encarregar de portar-la al Nou Món després de la conquesta.

L'altra versió li adjudica l'origen a la civilització maia. Es diu que practicaven un joc amb els ulls embenats, el qual consistia en penjar amb una corda una olla amb cacau i tractar de trencar-la.

Tot i tenir en compte estes versions, quan comencen a consolidar-se les pinyates és en l'any 1586, quan els frares agustins van rebre l'autorització del Papa Sixto V per celebrar unes misses que més tard es convertiren en les tradicionals posades mexicanes. Va ser en estes celebracions que van tindre lloc en els dies previs al Nadal quan els frares van introduir la pinyata.

La pinyata original era una olla de fang, se li va agregar paper de colors per fer-la més vistosa i representar els plaers superflus. Els set pics simbolitzen els pecats capitals i havien de ser destruïts amb els ulls embenats (fent al·lusió al fet que la fe és cega), amb l'ajuda d'un pal que demostra la virtut acabant amb les temptacions. Els caramels i altres llaminadures dins de la pinyata representaven les riqueses del regne del cel, per tant l'ensenyament que s'acompanyava amb fe i una sola virtut, podia vèncer el pecat i rebre totes les recompenses del cel.

Hui en la majoria dels casos s'ha perdut el sentit religiós i s'utilitza en aniversaris i tot tipus de festa, on es poden trobar elaborades en cartró amb les figures o motius dels personatges animats del moment com superherois, castells, princeses, animals, etc. En tota esta evolució, no cal oblidar que les pinyates són més que això i que a Mèxic són elaborades per mans d'artesans, pel que tenen molt valor cultural.

I no podem acabar sense trencar unes pinyates: Embeneu els ulls a Elena i Marc i comencen a cantar les cançons populars mentre ells intenten trencar la pinyata.

“¡No quiero oro, ni quiero plata, yo lo que quiero es romper la piñata!”

“¡Dale, dale, dale, no pierdas el tino, porque si lo pierdes, pierdes el camino; ya le diste una, ya le diste dos, ya le diste tres y tu tiempo se acabó!”

“¡Dale, dale, dale, no pierdas el tino, porque si lo pierdes, pierdes el camino;

“¡Dale, dale, dale, no pierdas el tino, porque si lo pierdes, pierdes el camino; dale, dale, dale, dale y no le dió, quítenle la venda, porque sigo yo!

Elena i Marcos estaven entusiasmats amb aquella rebuda tan càlida i emotiva, tot eren parabens i oferiments, i si pensaven que els valencians érem un poble obert, crec que en este moment es quedaven prou curts.

Però la festa continuava, i després de trencar la pinyata, un grup de “mariachis” els van donar complit amb un popurri de cançons mexicanes que van captivar els dos menuts, sobretot a Elena, que estava en un núvol, cantant i ballant totes aquelles tradicionals cançons mexicanes, i encara va volar més alt, quan Miguel, va agafar la guitarra i començà a cantar “La Bikina”...

“Solitària camina la Bikina, i la gent es posa a murmurar, diuen que té una gran pena, una gran pena que la fa plorar...”

42 Estava clar que Elena no es podia contindre, però es que fins Marcos i Marley començaren a ballar al ritme de “La Bikina” junt amb tot el poble de San Juan Parangaricutiro, que havien eixit a conèixer els visitants que arribaven amb el nét de Coco, i que de sobte havien sigut captivats per l'espontaneïtat i simpàtia d'aquells dos menuts. En acabar l'espectacle musical, un dels “mariachis” els va regalar el típic barret mexicà i els va contar l'origen d'aquell tradicional concepte musical, sabedor que els dos xiquets venien de la terra on més bandes de música hi han per habitant i que la música era un element d'unió entre pobles. Un més, va pensar Elena, mentre escoltaven aquell simpàtic músic i es dirigien a casa de Miguel, amb la il·lusió de poder veure i abraçar a Coco.

Els “mariachis”, Patrimoni Cultural Immateral de la Humanitat

El mariachi és el producte d'una cultura mestissa, religió i música que va sorgir des dels anys 1500. Els historiadors asseguren que en 1533, Fra Juan de Padilla va ensenyar a la gent nativa la doctrina cristiana usant la música espanyola. Els indígenes van fer ràpidament l'esforç per incloure el violí i la guitarra en els seus grups i van demostrar tant talent per copiar els instruments que, temps després, l'indígena Just Rodríguez Nixen va inventar la viola de mà usant una closca d'armadillo. Més tard el guitarró va ser introduït usant budells d'animals com cordes. Al llarg dels segles XVI i XVII, la música espanyola va començar a florir a tot Mèxic i juntament amb la música nativa, va donar pas a una barreja de percussió mestissa i melodia que va originar el “mariachi”.

En algun moment es va creure que la paraula mariachi venia de la paraula francesa “mariage” (per al casament o la unió), relacionant al grup musical amb les festes durant l'ocupació francesa en l'occident de Mèxic. Esta va ser una versió molt coneguda i la que més va durar, fins i tot apareix en alguns llibres de text; però va ser rebutjada el 1981, quan en els arxius d'una església, va ser descoberta una carta escrita pel pare Cosme Santana a l'arquebisbe, on es queixa de soroll dels “mariachis” i datada el 1848, molt abans de l'ocupació francesa, el que desmenteix l'origen francès de la paraula. La versió més encertada i senzilla és que el terme mariachi es va crear a l'estat de Jalisco al segle XVI pels indis “coques”, descendents dels chimalhuacanos per referir-se a “músic o executant d'algun instrument”. No obstant això, no hi ha una versió oficial de l'origen de la paraula, però sembla ser molt més antiga del que es pensava.

Encara que estem davant d'una tradició de diversos centenars d'anys, la música del "mariachi" és sobretot una forma d'art de la gent de camp utilitzada com acompanyament per ballar i era apresada i ensenyada "d'oïda" només. No va ser sinó fins a principis de segle passat en què el "mariachi" es va anar estandarditzant amb l'arribada massiva a la Ciutat de Mèxic. Fins llavors, consistia en un conjunt d'instruments de cordes exclusivament: guitarra, guitarró, viola de mà i algunes vegades arpa, encara que en la part sud-est de Mèxic, també es va incloure la flauta per a interpretar el huapango.

Ja entrats els anys trenta, el futur president Lázaro Cárdenas, en un esforç per unificar la tradició cultural i musical de Mèxic, va convidar el Marichi Vargas de Tecalitlán a acompanyar-lo a la seua campanya del 1936, atorgant-li a la música del "mariachi" una gran popularitat i convertint-la en un referent de Mèxic. Vargas introdueix la novetat d'afegir un músic entrenat per a dirigir al grup, estandarditzant els arranjaments dels sons i insistint en l'ús de la música escrita, i no va ser sinó fins als anys cinquanta en què va ser inclosa la trompeta i es va adoptar el vestit de charro com a vestimenta del mariachi, tal com el coneixem.

I com no podia ser d'altra manera pel recull artístic, cultural i històric que hi ha darrere la figura del "mariachi", a setembre de l'any 2012 va ser reconegut com a Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat.

En arribar a la casa de Miguel, bé, de Coco, o de tota la família, va eixir la mare de Miguel per dir-los que en aquell moment encara no podrien veure a Coco, perquè acabava de dinar i estava descansant, que millor s'assegueren a la taula, menjaren un poc per reprendre forces i després podrien estar amb Coco.

I així va ser, com de sobte Elena i Marcos es trobaren davant d'una taula repleta de aliments típics de la zona, que suposava era per a d'ells. Per a reprendre forces pensaren, tenien per agafar forces i fer la volta al món. Els dos no paraven de mirar-se, perquè no sabien per on començar, ells que eren de menjar poc o millor dit, quasi res. Però cap problema, perquè prop tenien a Marley per a tirar-los una maneta i menjar-se tot el que fera falta, i sense saber que estava menjant-se un altre Patrimoni Immaterial de la Humanitat, com ho és la gastronomia mexicana des de l'any 2010.

La gastronomia mexicana, un legat per a la humanitat.

La cuina de Mèxic és el resultat de milers d'anys d'història, transmesa de generació en generació. Passant des de la gastronomia mesoamericana, la prehistòrica, la asteca .., fins arribar a l'excel·lent cuina mexicana contemporània.

44 La gran varietat de terrenys fèrtils proporcionen una barreja de productes frescos i propicien el desenvolupament de flora i fauna que s'han aprofitat per integrar-se a les cuines de país. Este país és afortunat, i en ell es poden trobar una gran varietat de fruites fresques, verdures, peix i marisc i carn de gran qualitat.

Tot i que a Mèxic hi ha una àmplia varietat d'ingredients, hi ha alguns que són un segell característic de la cuina mexicana, ja siga pel seu sabor, la facilitat de la seua producció o alguns fins i tot per motius culturals i religiosos. Entre ells podem destacar els següents.

Dacsa

La dacsa és la pedra angular de la cuina mexicana, podries recórrer tot Mèxic i menjar en cada poble i tot i així no trobaràs un lloc on la dacsa o els seus derivats no formen part de la cuina. És el cor i l'ànima d'esta gastronomia ja que és la base d'una gran quantitat de platerets que poden anar des d'una truita feta a mà, o fins a esdevenir un gran regal per al paladar embolicat en el seu propi full ...

Fesol

El fesol és pràcticament germà de la dacsa, i es diu que està present en el 60% de les receptes mexicanes. De les 150 espècies que hi ha al món, al menys 50 d'elles podem trobar-les en Mèxic. Fesols charros, fesols refregits amb xoriço, en sopes o en burritos, souffle de fesol ... Hi ha una gran quantitat de platerets on és el protagonista i ha pres especial importància en els últims anys amb el creixent nombre de persones vegetarianes que opten per algun plat deliciós i nutritiu.

Xile

Quan es pensa en el menjar mexicà, un ingredients que es ve a la ment és el xile, del què els mexicans estimem molt la picor que produeix, i el toc inigualable que li dóna als aliments. Hi ha una gran varietat de xiles als quals pots donar-los una infinitat d'usos; xiles en nogada, xiles farcits, amb salsa per als teus tacs, fins i tot entre els dolços mexicans, molts d'ells tenen un gust "picant" que intimida els estrangers.

Nopal

El nopal és un símbol de Mèxic a tot el món, està fins i tot al centre de la bandera mexicana. La civilització náhuatl va ser l'encarregada de mostrar-nos el seu deliciós sabor i excel·lent valor nutricional. Este cactus compta amb aproximadament 200 espècies, 101 d'elles es troben a Mèxic i 68 són endèmiques; el seu ús és molt extens ja que va des acompanyant fins protagonista d'amanides i membre principal en sucs o guisats.

L'anomenat "or verd" ha tingut un boom internacional en els últims anys. És un fruit considerat un regal de Mèxic per a la resta del planeta; pel seu delicat sabor s'ha tornat un dels ingredients més valorats. La seua consistència cremosa i delicada és perfecta per acompanyar gairebé qualsevol cosa, des d'un deliciós guacamole fins alvocats farcits ...

Vist estos ingredients i altres més secundaris, ja es podreu imaginar les nombroses i delicioses combinacions que es poden fer amb ells per cuinar els millors plats mexicans. Però com el llistat seria inacabable, sols anem a mostrar tres plats dirigits exclusivament per als més menuts de la casa. Esperem que vos agraden!!!

Nachos Machos

Qui no ha provat els "Nachos", és un dels plats més estimats pels xiquets en moltes de les seues varietats. En tots d'ells hi ha una base de truita de dacsas fregides, que porten per nom totopos i damunt d'ells podem afegir qualsevol combinació de carn, verdures, fesols..., per acabar amb una capa de formatge fos... Ahh, i no oblideu mai el guacamole i el pic de gall, un deliciós acompanyament de picadet de tomàquet, ceba vermella i julivert, amanit amb llima.

Burrito de pollastre

És un dels molts tipus de tacs que existeixen. De forma general, estan formats per una truita de dacsas que es doblega per la meitat i s'ompli amb diferents tipus de carns acompanyada per diferents salses. En este cas com són per als més menuts de la casa, els han farcit de pollastre com ingredient principal, i es pot acompanyar per ceba o tomata al gust de cada xiquet o xiqueta.

Quesadilla sincronitzada amb xampinyons.

Altres deliciós plat que encanta als més menuts de la casa, on com podeu apreciar la base tornen a ser les truites de dacsas, però en este cas l'ingredient principal que posen dins de la truita és el formatge i l'acompanyen de xampinyons i el típic pic de gall. Una vegada tots els ingredients al seu interior, es dobla per la meitat i està preparada per a ser devorada.

Com podem veure una cuina meravellosa, captivadora des del primer moment, un amalgama de sabors que uneix receptes tradicionals amb innovadors plats i que no deixa a ningú indiferent, sobretot si el plat és acompanyat per un bon xile picant!!!

Amb la panxa ben plena després de degustar aquells veritables menjars, els nostres amics van rebre la cridada de la mare de Miguel, perquè Coco ja els estava esperant amb molta il·lusió. Els tres s'alçaren corrent per poder conèixer i abraçar a Coco.

Elena, tenia una sensació agredolça, un mescla entre alegria i respecte davant del que podia trobar-se, i com no, de tristesa perquè era sabedora de que la seua aventura estava arribant al seu punt final.

En entrar a la llar de Coco, ella els estava esperant asseguda al seu balancí, amb un ampli somriure i desitjant rebre eixa força abraçada que li omplia de vida, sobretot del seu nét Miguel que era la seua debilitat. Ell va ser el primer en apropar-se a ella i presentar a Marcos i a Elena. Després va ser Marcos el que va rebre tot l'afecte de Coco, deixant per al final una abraçada molt emotiva entre Coco i Elena. El moment que Elena estava desitjant durant mesos, des del primer moment que va veure la pel·lícula, i que s'havia fet realitat. I no sols havia conegut a Coco, també a una família meravellosa, un poble encantador, unes festes i tradicions fascinants i un adorable xiquet cridat Miguel. Ella seguia abraçada a Coco perquè sabia que en el moment que s'acomiadara d'ella començaria el seu viatge de tornada. Miguel va sumar-se a l'abraçada dels tres, al temps que comença a cantar la cançó "Recorda'm"....

“Recorda’m, no plores per favor, et porte dins del meu cor, i prop prompte em tindràs. Recorda’m, no plores per favor, et porte dins del meu cor somniant en retornar....”

Amb les últimes notes de la cançó, mentre Coco tancava els ulls, Marley entra a la llar mostrant que estava tot a punt per a marxar. Tenien 48 hores i estaven en el límit i els acomiadaments no podien demorar-se més. Poc a poc Elena va anant soltant la mà de Coco i de Miguel, i junt amb Marcos pujaren a lloms de Marley començant el seu viatge de tornada a Torrent, sense voler mirar endarrere, per no augmentar la tristesa de la seua partida.

Mentre Elena, Marcos i Marley es perdien entre la immensitat del cel i acompanyats per una trista lluna. Miguel no es soltava de la seua iaia, demanant una explicació perquè havien tingut que partir tan ràpid i penedint-se de no poder acomiadar-se millor dels seus amics. Coco l'intentava consolar, però ell seguia sense entendre-ho.

- Miguel, el que ha passat és llei de vida, o llei de Déu, millor dit. Ells t'ho donen tot, fan realitat les teues pregàries, però en les seues condicions. I això sí, hi ha que complir-les perquè un Déu asteca enfadat no mesura els seus fets - li deia Coco, intentant consolar a Miguel.
- I no es pot fer res per a que tornen? Sols uns dies més, queden moltes festes i tradicions per a ensenyar-los, de les que més li agradaven a Marcos, les relacionades amb el foc. No han vist quasi res - seguia protestant Miguel sense entendre aquella partida tan ràpida.
- Miguel, ells no poden tornar, però tu sí que pots viatjar a València. Anem a fer una invocació que serà un secret entre tu i jo, els teus pares mai m'ho perdonarien. Anem a invocar a Huehuetéotl-Xiuhtecuhtli, el Déu de Foc asteca, crec que ell ens podrà ajudar - li va contestar Coco, mentre començava a invocar al Déu.

Huehuetéotl-Xiuhtecuhtli no tarda en fer-se present davant Coco i Miguel. L'experiència i les sinceres pregàries havien fet el seu efecte, i el Déu del Foc, coneixedor del que volia Miguel li ho va concedir.

“Miguel, davant d'una invocació tant sincera, que desitges amb tot el cor, d'un ser noble i innocent com tu no et podia fallar. Viatjaràs a Torrent dies abans del solstici de la primavera, quan ells celebren la festa de les falles. I la nit del 19 de març aprofitant que el foc obri camí al cel, entraràs en ell i tornaràs a casa. I com be t'ha dit la teua iaia, ni un dia menys ni més”

Després de la presència i paraules de Huehuetéotl-Xiuhtecuhtli, Miguel es va quedar dormit en els braços de Coco, que feliç, no deixava d'acaronar i acaronar els cabells i rostre del seu nét, sabedora que havia pogut donar-li un dels regals que el xiquet més estimava.

Igual de dormits que Miguel, es trobaven Elena i Marcos al casal de la falla, rodejats de tots els xiquets i xiquetes que volien saber detalls de la seua aventura. En despertar, els dos es quedaren sorpresos de tanta expectació, puix no recordaven res del viscut, sols la invocació al Déu al casal, de la resta res. Encara que els barrets de mariachis que portaven els dos delataven que alguna cosa estranya havia succeït.

Un bon desdormit donava per finalitzada la festa de Halloween i cada xiquet i xiqueta tornaren a les seues llars, i poc a poc s'anaren oblidant de la possible aventura d'Elena i Marcos. Tots menys ells dos, que quan estaven sols recordaven a Miguel i el seu volgut Mèxic. En casa d'Elena, algú més ho sabia, perquè Marley s'havia portat des de terres mexicanes una nova vestimenta més acolorida i una valentia desconeguda davant dels focs d'artifici. I com no Eva, que prudentment havia deixat passar el temps i en una vesprada de confidències entre germanes va aconseguir que Elena li contara tot el viscut, però amb la condició de que fóra un secret, perquè Miguel sols existia en la ment de ella i de Marcos.

El temps passava, i Elena i Marcos seguien gaudint del seu any com a màxims representants, i cada acte que vivien el relacionaven amb el que havien viscut a Mèxic, recordant Coco i a Miguel. I com les casualitats escriuen històries que mai esperaríem, enguany la comissió havia triat una falleta infantil inspirada en les festes i tradicions mexicanes, pel que cada visita al taller de Jose Luis Platero, l'artista infantil, es convertia en una enyorança més que especial. I el lema, ni fet adrede per descriure la seua aventura "Andalé...anem a passar-ho bé", i tant de bé, pensaven Elena i Marco, recordant l'aventura viscuda i volent fer realitat dos desitjos: un molt fàcil, veure la seua falleta plantada i l'altre quasi impossible, que Miguel poguera gaudir de l'homenatge al seu poble amb ells.

I com un, era molt fàcil, es feu realitat, i així a poqueta nit del 15 de març de 2020 la falleta lluïa al mig de la placeta, i Elena i Marcos la miraven i miraven, il·lusionats, però també nostàlgics i pensant que el segon desig mai es faria realitat. Quan els dos es miraren sorpresos en escoltar la cançó "Un poc boig" amb la dolça veu de Miguel.

" El cel no és blau, ai amor, ai amor, que és roig com dius tu, ai amor, ai amor. Ho veus tot al revés, ai mi amor, ai mi amor, creu que penses amb els peus, ai mi amor, ai mi amor"

Els dos menuts es giraren i es quedaren de pedra en veure a Miguel i la seua guitarra. Deixaren acabar la cançó i els tres xiquets es van fondre en una forta abraçada mentre tota la gent que estava veient la plantà començà a aplaudir, pensant que era un espectacle contractat per animar eixe acte.

- Com bé sabeu, a Mèxic tenim uns Déus que ens ajuden a fer realitat els nostres somnis, i en quant us vàreu anar i la meua iaia va veure la meua tristesa, em va ajudar a invocar a Huehuetéotl-Xiuhtecuhtli, el Déu del foc, i ací estic, sols uns dies fins a que el foc pose el punt final a la vostra festa, que és un fet que em tindreu que explicar perquè no acabe d'entendre massa - va dir Miguel.
- T'explicarem això i més coses, volem que conegues com és la nostra festa, que la visques com un més de nosaltres i pugues gaudir d'ella com ho estem fent Marcos i jo - li va contestar Elena.
- El primer que anem a fer es presentar-te a tots els nostres amics i amigues, per a que et coneguen i puguen ajudar-te a sentir-te un més de nosaltres - va afegir Marcos.
- Em sembla genial, a més, la meua iaia Coco m'ha donat este regal per a que el repartiu entre tots els xiquets i xiquetes de Torrent - acaba dient Miguel mentre mostrava uns quaderns amb antigues llegendes mexicanes que ensenyaven valors i com ser millors persones.

La llegenda de la dacsca. (Humilitat, perseverança i esforç)

Explica la llegenda que el Déu Quezalcóatl no va voler emprar la força, sinó la intel·ligència i l'astúcia, i es va transformar en una formiga negra, per decidir dirigir-se a les muntanyes acompanyat d'una formiga vermella, disposat a aconseguir la dacsca per al seu poble.

Després de molt esforç i sense perdre l'ànim, Quezalcóatl va pujar les muntanyes i quan va arribar al seu destí, va agafar entre les seues mandíbules un gra madur de dacsca i va iniciar el dur retorn. Va lliurar el gra als asteques que van plantar la llavor, i des d'eixe moment, van tindre dacsca per alimentar-se.

Els indis indígenes es van convertir en un poble pròsper i feliç per sempre i des de llavors van ser fidels a el Déu Quetzalcóatl, al què mai van deixar d'adorar per haver-los ajudat quan més ho necessitaven.

La Rata Penada (Egoisme i supèrbia)

Tots els animals l'observaven fascinats per la seua enlluernadora imatge. No obstant això, els afalacs van començar a fer efecte en ella. La supèrbia es va apoderar d'ella, mirant amb menyspreu a la resta de les aus, a les que considerava inferiors a ella per la seua bellesa.

Percebia que cap altre animal estava a la seua altura. Considerava que no existia una altra qualitat més important que no fóra l'aspecte físic. La resta d'aus es sentien humiliades, i les seues ofenses van arribar a l'orella del Creador, decidint intervindre.

Després d'observar l'actitud de la rata penada, la va fer cridar. Davant la presència del Creador, va començar a aletejar amb una alegria desbordada. Aletejar una i altra vegada, desprenent-se, inconscientment, de totes les seues belles plomes.

Tot d'una, es va descobrir nua, com al principi dels temps. Avergonyida, va descendir a la terra, refugiant-se en les coves i negant-se la visió. Durant dies, van ploure plomes de colors que ella no va voler observar, volent oblidar la bellesa que un dia va estar amb ella. Des de llavors, la rata penada viu amagada en la foscor, lamentant la seua egoista actitud.

El sol i la lluna (Gosadia i valentia)

Quan a la Terra era sempre de nit, els més poderosos, que vivien en el cel, es van reunir per crear el Sol i que haguera llum a la Terra. Es van citar a Teotihuacán, on van encendre una enorme foguera. Aquell poderós que volguera convertir-se en el Sol, havia de botar esta foguera per ressorgir com ell.

Es van presentar dos candidats: el primer, era gran, fort, bell i ric, i a més, estava vestit amb robes de luxe i ornat amb pedres precioses, oferint als seus companys or i joies com a mostra del seu orgull. D'altra banda, el segon era menut, feble, lleig i pobre, i estava vestit amb la seua roba de treball. Com molt pobre, només podia oferir la sang del seu cor i els seus bons i humils sentiments.

Quan va arribar l'hora de botar l'enorme foguera, el gran i ric no es va atrevir, va tindre por i va eixir corrent, però, el segon, que era molt valent, va fer un bot enorme sobre la foguera i es va convertir en el Sol.

El primer candidat en veure'l convertit en sol, va sentir vergonya i sense pensar-ho molt va prendre impuls i va saltar la foguera. I en el cel va aparèixer un segon Sol. Els altres poderosos van estar d'acord que no podien existir dos sols al firmament, així que van decidir apagar el segon, per això, van prendre un conill per les potes i amb molta força el van llançar contra el segon Sol. La brillantor d'este va disminuir ràpidament i es va convertir en la Lluna.

Si et fixes bé, durant els dies de lluna plena, pots veure la figura d'un conill, que és el que va acabar amb el segon Sol i va donar vida a la Lluna.

El conill de la lluna (Generositat i entrega als demés)

Quetzalcóatl, el Déu gran i bo, se'n va anar a viatjar pel món transformat en un home. Després de caminar tot un dia, es va sentir fatigat i amb gana. Tot i així va seguir caminant i caminant, fins que les estrelles van començar a brillar i la lluna va treure el cap a la finestra del cel.

Es va asseure a la vora del camí, i estava descansant, quan va veure a un conillet que havia eixit a sopar.

- Què estàs menjant ?, - li va preguntar.

- Estic menjant herbes fresques. Ne vols?

- Gràcies, però jo no menjo herbes.

- I què vas a fer?

- Morir-me de fam i de set.

El conillet es va acostar a Quetzalcóatl i li va dir;

- Mira, jo no sóc més que un conillet, però si tens gana, estic ací per a que me menges.

En eixe moment el Déu va acariciar al conillet i li va dir:

- Tu eres un senzill conillet, però tothom, per sempre, s'ha d'en recordar de tu.

I el va llançar alt, molt alt, fins a la lluna, on va quedar estampada la figura del conill. Després el Déu el va baixar a la terra i li va dir:

- Ací tens el teu retrat en llum, per a tots els homes i per a tots els temps.

I com dèiem en la llegenda d'abans, si et fixes bé, durant els dies de lluna plena, pots veure la figura del conill que va ser llançat pel Déu.

- Quin regal més fabulós!! Quina sort vam tindre al conèixer a Coco. No em vaig a posar nostàlgica, que ara cal gaudir el present. Mira estes són totes les nostres amigues i nostres amics disposats a ser els teus guies, sempre que nosaltres no puguem clar - va continuant dient Elena al temps que arribaven tots els components de la comissió infantil per a donar la benvinguda a Miguel.

XIQUETES

Raquel Aguilar i Almenar
Ángela Alemany i Sánchez
Lola Alemany i Sánchez
Lucía Alievi i Mil
Alejandra Andreu i Carratalá
Lucía Andreu i González
Laura Baviera i Ortiz
Mireia Benavent i García
Irene Benavent i Medina
Ana Benavente i Nájera
Belén Bermell i Martínez
Alejandra Campillo i Ortí
Carla Carratalá i Esteva
Vega Carratalá i Martínez
Ana Carratalá i Ortí
María Carratalá i Ortí
María Company i Soto
María Loreto Coronado i Furió
Valeria del Molino i de la Flor
Daniela Duque i Campillo
Mar Fernández i García
Elena Fuentes i Tortosa
Elena García i Andreu
Eva García i Andreu
Alba García i Moratalla
Carla García i Moratalla
Carolina Gomar i Vilanova
Irene Herrador i Ruiz
Lorena Herrador i Ruiz
Victoria Izquierdo i García
Inmaculada Llópez i Mora

Claudia Llopis i Ariza
Ángela Luján i Ros
Giuglia Magliano i Porcar
Ana Manzano i Benavent
Marta Mariner i Herrador
Sofía Mertens deWilmars i
Cantarino
Marta Martín i Andreu
Amparo Martínez i Puig
María Martínez i Puig
Belén Molina i Puig
Reyes Molina i Puig
Gabriela Mora i Hernández
Verónica Mora i Ros
Ruth Moreno i Puig
Vera Muñoz i Benavent
Carla Navarro i Llopis
Celia Orti i Márquez
Claudia Ortí i Márquez
Aria Palao i Blanco
Carmen Palop i Serrano
Inés Palop i Serrano
Andrea Pascual i Borrás
Nora Porcar i Ramón
Chloe Puig i García
Carla Quintieri i Hernández
Adriana Requejo i Izquierdo
Carla Requejo i Izquierdo
Amparo Requena i Cases
Anna Requena i García
Emma Requena i García

Myriam Ros i Tormo
Nuria Ruiz i Gómez
Cayetana Ruiz i Requena
Ana María Sabater i Furió
María Amparo Sabater i Furió
Lucía Sebastián i Peral
Lluna Silla i Izquierdo
Carolina Simó i Pérez
Carmen Solana i Pacheco
Aitana Tarín i Puig
Cruz Toledo i Pardo
Lucía Travieso i Calvo
Ainara Urrea i Peris
Victoria Vilanova i Calvo
Mireia Vilanova i Tortosa
Martina Viñes i Gascón
Ruth Viñes i Gascón

XIQUETS

Javier Aguilar i Almenar
Ferran Andreu i Carratalá
Pablo Andreu i Carratalá
Joan Andreu i Chuliá
Ángel Andreu i González
Alejandro Asensio i León
Adrián Baviera i Ortiz
Quique Baviera i Ortiz
Nacho Bermell i Martínez
Diego Bueno i Verdet
Leo Campillo i Ortí
Bruno Carratalá i Martínez
Álvaro Carratalá i Ortí
Pablo Carratalá i Villarroya
Daniel Cebrián i García
Lucas Císcar i Felguera
José Company i Soto
Mario Contreras i Piles
Pablo Coronado i Furió
David del Molino i de la Flor
Enrique Espeleta i Bermell
Marc Esteve i Prieto
Hugo Fabra i Vilanova
Izan Fabra i Vilanova
Santiago Fernández i García
Adrià Gomar i Vilanova
Álvaro Hernández i Puchades
Vicent Ibáñez i Moragón
Romeu Kafernawi Brull
Adrià Llopis i Ariza
Eloy Llopis i Ariza

Carles Luján i Ros
Joan Manzano i Benavent
Christian Marcos i Nieva
Ezequiel Martín i Andreu
Leo Martínez i Carrascosa
Marc Martínez i Carrascosa
Adrián Martínez i Mora
Sergio Martínez i Mora
Rodrigo Martínez i Perales
Álvaro Medina i Punzano
Sergio Medina i Punzano
Pau Miquel i Parra
Guillem Moreno i Marín
Álvaro Muñoz i García
Borja Muñoz i García
Hugo Navarro i Llopis
Marc Navarro i Verdet
Julio Manuel Palop i Serrano
Alejandro Pascual i Borrás
Óscar Pecero i Llopis
Nacho Pérez i Company
Pepe Pérez i Company
Sergio Pérez i Machancoses
Ian Pérez i Romero
Martín Peris i Faya
Daniel Puerta i Mora
Ramón Quillis i Mil
Daniel Requena i Cases
Jorge Requena i Cases
Javier Requena i Lerma
Borja Romero i Casabán

José Ros i Tormo
Salva Ros i Tormo
Pablo Sevilla i Sánchez
Sergio Sevilla i Sánchez
Enrique Suay i Company
Miquel Torres i Mora
Antonio Vilanova i Tortosa

En acabar de presentar tots els xiquets i xiquetes, Elena i Marcos, van tindre que anar-se'n a presidir la part oficial del sopar de la plantà, i van ser Marta i Hugo, qui es van convertir en amfitrions de Miguel, i junt a la resta de menuts van intentar explicar el que és una falla i totes les seues activitats que es realitzen al llarg d'un any.

L'endemà de matí, Elena i Marcos ja van reprendre les seues funcions d'atendre personalment a Miguel, disposats a que no es perguera cap acte, i com no podia ser d'altra manera van començar per ensenyar-li a Miguel la joia de la corona per a ells: la seua volguda falleta, que havien vist nàixer, créixer, fins i tot participar en la seua ornamentació. I la gran sorpresa que es va emportar Miguel es veure que aquell menudet però espectacular monument de cartró reproduïa la història, cultura i tradicions del seu país. Elena i Marcos començaren a explicar un a cada els detalls de la falleta realitzada per Jose Luis Platero, baix el lema "Andalè..., anem a passar-ho bé"

ÀNDALE...
QUE VOLEM
PASSAR-HO BÉ

ARTISTA: JOSÉ LUIS PLATERO COSÍ

Al llegir enguany el lema
amb un accent clar i adequat,
es tanca qualsevol dilema
i el monument sembla explicat,
perquè no em podreu negar
que vos ha vingut a la ment
cultura, tradició i art,
de Mèxic i la seua gent.

I tant que heveu encertat,
perquè nostre menut monument
portarà als carrers de Torrent
l'alegria i festivitat
d'un poble amic i germà,
del que anem a descobrir
de bona i primera mà
tot el que amb ells compartim.

Perquè encara que la distància
pot semblar un inconvenient
prompte tindrem constància
que no som tan diferents,
veureu com els mexicans
són oberts, festius i jovials,
creatius i grans artesans
i d'un gran talent musical.

Imagineu la combinació
entre dos fascinants cultures,
la més sincera invitació
per viure milers d'aventures,
reials o de ciència ficció,
de por, plors o alegria,
que en forma de poesia
seran l'eix de l'explicació.

ESCENA PRIMERA

Envoltada d'una màgia que fascina del remat emergeix la Catrina.

Trobem donant la benvinguda
una dolça i guapa donzella
que a tots amable saluda
convertida en sublim estrella.

És l'autèntica icona
de tota una generació,
una imatge que il·lusiona
i és símbol de diversió.

Amb un colorit que enamora
i un somriure fascinant
ompli en menys d'un hora
la falleta de visitants.

Ella és troba molt feliç
fent d'humil amfitriona
de Mèxic, el seu país,
i recordant a "La Plorona".

D'uns orígens complicats
quedà quasi abandonada,
fins que un pintor afamat
li va regalar la fama.

A partir d'eixe moment
a la cim fou enaltida
convertint-se per a la gent
en el símbol de la vida.

I així al Dia dels Morts,
la festa més gran i important,
entre els més tristos records
ella sorgeix declamant.

Altiva en mig de la falleta
menuts vos està esperant
per dedicar-vos un cant
en nom de la seua terreta.

ESCENA SEGONA

Junt amb ella, completa el remat un indi asteca, heroi del passat.

Si Catrina encarna el present
ell representa la història,
enarborant la memòria
dels antics assentaments.

Asteques, inques i maies
eren grans civilitzacions
que lliuraren cruels batalles
abans de la colonització.

Eren bons militars
valents i intel·ligents,
però no van poder guanyar
davant un exercit més potent.

Després d'uns difícils inicis
va millorar la convivència
i són molts els beneficis
que van deixar en herència.

I encara a les seues terres
celebren màgics rituals
invocant als Déus astrals
com abans d'arribar les guerres.

També a l'art i la pintura
es pot veure la influència,
i com no a l'agricultura
on varen crear tendència.

I gràcies a aquella fusió
hui gaudim de la creïlla,
del cacau, de les infusions,
de la dacsca i la vainilla.

Present i passat han pactat
seguir junts l'explicació
mostrant al món que la unió
regala amor i felicitat.

ESCENA TERCERA

**Honren als morts amb devoció,
però inclouen cants i diversió.**

Abans Catrina ens contava,
que l'un i el dos de novembre
les famílies recorden el membre
que fa poc que amb ells estava.

Al millor racó de la llar
per enaltir la seua imatge,
munten un bell altar
agraïnt el seu llinatge.

Objectes, dolços i flors
envolten el seu retrat
junt amb ciris de colors
i els menjars més estimats.

L'aigua símbol de puresa,
copal i encens per espantar
els esperits que volen evitar
que l'ànima segueisca encesa.

Amb l'altar complet i acabat
la família possibilita
la imminent i emotiva visita
del volguts avantpassats.

Mentre açò passa a les cases,
la festa envaeix els carrers
on milers i milers de disfresses
recorden els seus essers.

El Festival de les Calaveres
ompli els pobles i ciutats
de gent i comparses festeres
que invoquen la felicitat.

Perquè el sentit d'este dia
és als morts fer-los memòria,
però també celebrar la victòria
de la vida amb alegria.

ESCENA QUARTA

**Acolorides i vistoses pintures
donen vida a estes figures.**

Dels somnis d'un artista
mentre al llit ell es moria,
naix una modernista
visió de la fantasia.

Animals de vius colors
volant per la seua ment
a la fi espanten la mort
i ell ja viu tranquil·lament.

El que era ciència-ficció
decideix fer-ho realitat
invocant la imaginació,
l'enginy i la creativitat.

Es posa mans a la creació
amb un filferro d'esquelet
que evitant que estiga nuet
el va envoltant de cartró.

Però ara arriba el millor
perquè l'encant d'esta figura
està en l'allau de pintura
que l'orna com un tresor.

Un espectacle cromàtic
on la màgia d'un pinzell
recorre tota la pell
donant-li un toc molt simpàtic.

Este art que va començar
com una afició personal
en anys es va transformar
en una escola nacional.

I ara trobem als carrers
el símil d'una plantà
on el treball de l'artesà
sembla el d'un artista faller.

ESCENA CINQUENA

**Amb estil propi i regalant emocions
el Mariachi composa dolces cançons.**

Catrina anuncia que en un moment
uns artistes molt especials
amb cants i instruments musicals
ompliran de música el monument.

Tres músics eixen a escena
amb vestimenta popular
i la plaça es troba plena
per escoltar-los cantar.

Mentre dos estan afilant
la guitarra i el violí
el Mariachi més benjamí
està nerviós i tremolant.

Està davant del seu debut
seguint la saga familiar
i encara que és molt sabut
no acaba de tindre-ho clar.

A la fi tot està a punt
i ell tan ben acompanyat
perquè son pare li ha explicat
que l'important és el conjunt.

Com el pare és gat vell
i vol començar agradant
s'estrenen els tres cantant
la famosa cançó del "Rei".

La duració de l'aplaudiment
el va donar la raó,
però sense perdre més temps
continua amb l'actuació.

Cançons molt emotives
amb lletres que brollen del cor
sentimentals, afectives
i de Mèxic un gran tresor.

ESCENA SISENA

**Arriba l'hora de tastar els menjars
un veritable gust per als paladars!!!**

Resultat d'una simbiosi perfecta
de modernitat i tradició,
és un factor que de segur afecta
si parlem d'alimentació.

Des de l'època de la conquesta
tots som grans sabedors
de la riquesa que es manifesta
en matèries i sabors.

Amb gràcia i molt de saler
han fet de la seua cuina
una meravella divina
que captiva el món sencer.

L'indi asteca reivindica
la dolçor d'un bon cacau
beguda molt energètica
que també regala pau.

Perquè segur tots recordem
eixe moment deliciós
on el xocolate calent
banya el bunyol més saborós.

Si canviem dolç per salat,
la dacsca, els fesols i el nopal
el xili i l'alvocat,
són ingredients essencials.

Amb dacsca cuinen les truites
farcides al gust personal,
natxos, burrets, quesadilles
omplin de goig els comensals.

Però cal tindre molta cura
amb la dosi de picant
no siga que l'amargura
et faça acabar bramant!!!

ESCENA SETENA

Vos mostrem ara el passadís que ens porta dins del paradís.

La fèrtil vareta màgica
del Déu de la creació
va tindre una nit eufòrica
omplint-nos de benediccions.

Ens va regalar els paratges
més bonics de tot el planeta
i amb un fabulós oratge
va deixar l'obra completa.

Som més que afortunats
d'estar banyats per dos mars
on segur podràs trobar
benestar i felicitat.

Aigües d'un blau turquesa,
clares i transparents
d'extraordinària bellesa
que et captiven al moment.

Però si no t'agraden les platges
ni la multitud dels ressorts,
t'esperen inèdits paisatges
als pobles de l'interior.

Vestigis d'antigues ciutats,
bressols de civilitzacions
t'amaren de noves lliçons
d'històries de la humanitat.

On sembla que la natura
ha pactat amb el diable
la protecció més segura
de racons inimaginables.

I hem deixat per al final
el paratge més imponent
perquè no hi ha res igual
com el cor de nostra gent.

Este és el nostre país,
acollidor i adorable
de gent molt entranyable
on es fàcil ser feliç,
i els dos vos volem dir
que per a que no quedàreu farts
sols hem mostrat una part
i queda molt per descobrir.

I aprofitant l'oportunitat
de portar-nos a Torrent
en forma de monument,
volem amb humilitat
fer-vos la invitació
de poder-nos visitar
i conèixer una nació
que segur vos va a encantar.

Sabedors i molt realistes
que vosaltres com menuts
ni cobreu ni sou pensionistes
i per viatjar esteu perduts,
vos hem volgut regalar
una senzilla solució,
perquè el millor per a viatjar
és fer-ho amb la imaginació.

Recordeu per sempre el consell,
per somniar tanqueu els ulls,
i ens tindreu al vostre servei
fent reals els vostres antulls.
Començarem un nou viatge
i cridant tots junts "àndale",
per seguir amb l'homenatge
i a Mèxic, passar-ho bé!!!

70 Miguel estava entusiasmat, mai havia pogut imaginar que des de fora de la seua terra hagueren pogut fer una obra d'art que els representara tal com són ells i les seues costums. Ara entenia quan Elena i Marcos veien la similitud de la construcció d'alebrijes o ninots de Judes amb les falles, i que ells deien que València artísticament havien evolucionat més, perquè Miguel estava impressionat del realisme de cadascuna d'aquelles figuretes.

I de l'art a la festa al carrer, perquè després de contemplar alguna que altra falleta, Elena i Marcos volien que Miguel coneguera el major nombre d'activitats que realitzen les comissions de Torrent, de València, fins i tot, de pobles de la rodalia, i per suposat que van acabant vestint a Miguel de faller per a que poguera desfil·lar en l'Ofrena i puguera conèixer des de dins un acte inexplicable de contar si no participes en ell. Miguel estava allucinant i entusiasmat en tot el que estava vivint. Tot el que ell s'havia imaginat pels comentaris d'Elena i Marcos en la seua visita a Mèxic es quedaven curts. Però un dubte li rodava pel cap, encara no havia vist cap rastre del foc, que li havien dit que era l'element principal d'esta festa, i si, havia participat en les despertades, gaudit de les mascletades, fins i tot, quedat enlluernat del meravellós espectacle de la Nit del Foc, però que de foc com ell se l'imaginava sols tenia el nom. I el cas és que no s'atrevia a preguntar-ho, tal vegada perquè tampoc ho volia saber, ja que en el moment que el foc apareguera ell tindria que desaparèixer.

Era mitja vesprada del dia 19, i veia que els rostres dels fallers i falleres ja no eren iguals, ell va pensar

que tal vegada el cansament per la intensitat viscuda estava fent acte de presència, però els ulls de tots no brillaven igual que en els dies anteriors. I encara menys els d'Elena i Marcos, sobretot el d'Elena. Finalment es va atrevit a preguntar-los, què estava ocorrent? On havia quedat l'alegria dels dies anteriors?

- L'alegria segueix estant, però està nit és la culminació de la nostra festa. I el foc, que sé que estàs tirant en falta, ens va a visitar. És un foc purificador com el que crema els vostres ninots de Judes, i ací crema i s'emporta els nostres monuments, posant el punt i final a la festa - va començar a explicar-li Elena.
- Ho sent molt, alguna cosa m'estava imaginant, però que poguéreu cremar estes obres d'art no entrava dins dels meus plans - va replicar Miguel.
- No ho tens que sentir, és llei de vida i ho tenim assumit. És més, ens agrada perquè és la continuïtat de la festa, però és lògic que aparega la tristesa, i més després de l'inoblidable any que em viscut Marcos i jo. Però és que a més enguany la pena serà doble, perquè este foc és el que anuncia la partida cap al teu país - va continuar dient Miguel.
- Però Elena, igual que teniu assumida la cremà de la falla, tens que assumir la meua tornada, és un dels requisits que m'ha fet conèixer-vos de prop i heu superat totes les meues expectatives, i mira que eren altes, amb tot el que m'havíeu contat. Ara cal aprofitar els últims moments de la meua estada ací i vos assegure que mai oblidaré esta fabulosa experiència - va afegir Miguel, intentant no emocionar-se i buscant evitar que la seua partida augmentara la tristesa d'Elena i Marcos.
- És cert, no podem quedar-nos ací lamentant-nos. Anem a gaudir de la màgia de la cremà i dels últims moments de la teua companyia. I com dius mai podrem oblidar esta experiència i qui sap si els Déus ens donen alguna oportunitat de tornar-nos a veure, que jo encara no els he fet cap invocació - va dir Marcos, intentant posar un poc d'alegria en la conversa.
- Tens raó Marcos, anem a gaudir de la cremà, però abans volem donar-te este regal que han fet els nostres amics i amigues, especialment per a tu. Els hem demanat que dibuixen com veuen el teu Mèxic, la seua gent, la seua cultura, les seues festes i les seues tradicions i hem fet un llibre per a que mai ens oblides - acaba dient Elena, mentre els tres s'ajuntaven recordant l'abraçada que es donaren acomiadant a Coco, i que era l'abraçada d'acomiadament d'esta nova aventura.

Anna Manzano

Belén Molina

Toni Vilanova

Claudia Orti

Elena García

Emma Requena

Eva García

Ferran Andreu

Irene Mercader

Lucía Travieso

Lorena Herrador

Mar Fernández

Marcos Esteve

Maria González

Óscar Pecero

La veu de Jorman requerint la presència d'Elena i Marcos va fer més curt l'acomiadament, i Miguel començà a retirar-se poc a poc deixant que els seus dos amics gaudiren del moment i no es preocuparen d'ell. Faltaven pocs minuts per a les 10 de la nit i pels altaveus de la plaça començaren a escoltar-se les notes de la cançó "Recorda'm"

"Recorda'm, no plores per favor, et porte dins del meu cor, i prop prompte em tindràs. Recorda'm, no plores per favor, et porte dins del meu cor somniant en retornar...."

En acabar va donar pas a les paraules d'Elena i Marcos: "Senyor pirotècnic pot començar la cremà" i a la partida de Miguel cap al seu país.

Trist pel que deixava, però satisfet i feliç, molt feliç, per saber que a l'altra part del món deixava dos meravellosos xiquets disposats a lluitar per fer realitat els seus somnis, i quan els aconseguïen gaudint-los sense que res ni ningú els puguen impedir ser feliços. El mateix que ell pensava, i que amb la força d'aquella il·lusió, i la d'altres molts xiquets i xiquetes com Elena i Marcos repartits pel món, estàvem davant d'un futur molt esperançador.

